

1997

---

13. ČECHOVA OLOMOUC

LOUTKOVÉ DIVADLO JAKO ELIXÍR MLÁDÍ

ČECHOVA OLOMOUC 1997 ● SLOVANSKÝ DŮM, spol. s r. o.

VZ

Člověk je tak dlouho mlád – pokud si dovede hrát. Proto loutkáři nestárnou.

Vít Skála

Mezi loutkáři říká se žertem, že záliba v loutkovém divadle je nemoc „nevyléčitelná a nakažlivá“! Tož prosím – kdo z vás je stížen touto „nemocí“, ať si ji šetří, aby zůstal hodně dlouho v jejím zajetí pro radost naší dětské drobotiny i pro radost vlastní.

Ludmila Tesařová

Úvodem

Loutkové divadlo jako elixír mládí . . . Ta podvědomá rudolfinská inspirace a návaznost na alchymistickou kuchyň je snad opravdu náhodná a nechtěná. To slovní spojení jen tak samo vplynulo z poznání faktu, kolik lidí posedlých loutkovým divadlem si do pozdního věku uchovává dětsky čistý pohled na svět a nezdolnou chuť pro tyto hodnoty krásy, dobra, pravdy, spravedlnosti a přátelského obdarovávání se navzájem nezištně pracovat a naplno žít.

Na přehlídkách a soutěžích se s potěšením kvituje, kolik mladých lidí se v souborech objevuje. Ano, ale také s obdivem a úctou se setkávají ti, jimž právě loutkové divadlo nedalo zestárnout a okorat. Když se před lety v jednom rozhovoru ptali paní Anny Karasové, vedoucí dnes již bohužel neexistující Nové loutkové scény z Olomouce, na „mladou krev“ v jejím souboru, řekla: „Jde o to, jak to myslíte. O mladé lidi nemáme nouzi, tvoří nejméně polovinu souboru a přicházejí k nám z maňáskových kroužků, které vedu na školách. Ale mladou krev mají zrovna tak i ti, kteří jsou v naší scéně už řadu let . . .“

Ano, loutkáři jsou mladí, protože „si pořád hrají s panenkami“, jsou mladí, protože v nich nepohasla věčně mladá fantazie, jsou mladí, protože stále chtějí něco tvořit a něco rozdávat dál, jsou mladí, protože jsou pořád mezi mladými a s nimi. Tenhle „elixír mládí“ posiloval celý život např. už zmíněnou Annu Karasovou, která letos v květnu oslavila devadesátku, plnými doušky jej pil osmdesátník František Písek z Brna, pětasedmdesátník Vladimír Leština z Prahy či ing. František Čechil z Plzně a další naši loutkářští přátelé. Elixír loutkového divadla probouzí v této době k životu i mnohé sokolské soubory . . .

Zahajujeme 13. ročník Čechovy Olomouce. Připomínáme si při této příležitosti 25. výročí vzniku loutkářské organizace SAL SCDO. Kašpárek vás vítá chlebem a solí. Zapijme to tedy také příhodným douškem – oním elixírem mládí, který je v poháru loutkového divadla.

Ať slouží ke zdraví!

Mirka Nohelová

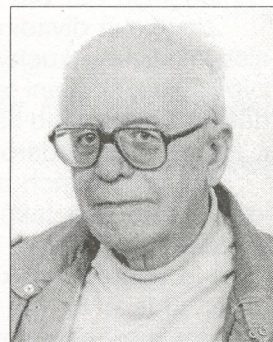
Můj první loutkářský učitel a laskavý přítel Vladimír

Nejdříve pár suchých údajů: studium na Fakultě architektury ČVUT, dále Pedagogická fakulta UK, studium loutkářství na DAMU. Jedním z jeho učitelů byl i malíř Cyril Bouda.

Jako člen katedry výtvarné výchovy vyučoval na Pedagogické fakultě UK. Výrazně se uplatňuje v oblasti loutkářské scénografie, navrhuje a realizuje didaktické hračky, je autorem nespočetných ilustrací a řady výtvarně propagačních návrhů, atd. . .

Ale čím je především – loutkářem tělem i duší a laskavým, moudrým přítelem. Tím bych chtěl začít těchto pár řádek, napsaných k životnímu jubileu člověka, kterého si nesmírně vážím. Vždyť je už také jedním z posledních, kteří mne kdysi tak laskavě přijali do svého středu v loutkovém divadle Umělecké výchovy v Praze. Stalo se tak v roce 1948, když jsem přišel do Prahy studovat. Vladimír byl sice jen o pár let starší, ale byl nejen ochotný, ale především schopný předávat své vědomosti a to nejen v oboru loutek, ale ve výtvarném umění vůbec. Dnes, po více než 40 letech, co se věnuji loutkařině, jsem přesvědčen, že je právě jeho zásluhou, že v mých inscenacích je vždy výtvarno rozhodující složkou.

A začátek toho byl v Umělecké výchově, v tomto nesmírně pracovitém kolektivu, jehož jsem byl po dva roky členem. Dnes s nostalgií vzpomínám na všechny v čele s Erikem Kolářem, Libuší Tittelbachovou, Emilií Skálovou, Vítom Skálou, Vladimírem Leštinou a celou řadou dalších. A nemohu odpustit Praze, že takovou scénu nechala zaniknout. Tím více se mi to vše připomíná v současnosti, kdy se existenční nejistota přenesla i na olomouckou Kašpárkovu říši . . . To však ke vzpomínání na spolupráci s Vladimírem nepatří.

Vladimír Leština
* 17. 5. 1922

Setkávali jsme se později pravidelně v Ústí nad Labem, kde patřil k základům Ústeckého loutkářského festivalu.

Pro náš soubor navrhl výpravy na dvě inscenace: Pohádku o mošně, turbanu a pastýřské šalmaji a hru Kašpárek, orloj a měsíc – obě z pera Libuše Tittelbachové. Snad jsme jeho schopností využívali málo, stejně jako Vojty Cinybulka – ale oba se zato stali základem a vzorem mé samostatné výtvarné práce. Zejména po absolvování školy scénografie, kde mne dále vzdělával Richard Lander a Zdeněk Juřena, zůstala výtvarná složka i výroba loutek v Kašpárkově říši plně záležitostí amatérskou.

Vladimír nám však zůstává věrný a při festivalech ČO rozmnožuje svými půvabnými kresbami sady pohlednic tištěných k jednotlivým ročníkům (včetně letošního).

A tak promiň, jubilante, když si já sám přisvojuji Tebe, když tvrdím, že jsi byl mým prvním učitelem a zůstal mým laskavým přítelem. Nevím, co cennějšího si mohou lidé navzájem věnovat!

Zdarek Pop

Čím skrovnějšími, ale dokonalými prostředky docílíme úspěchu, tím je náš výkon cennější.

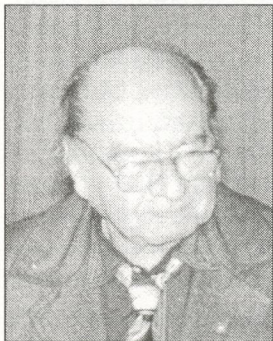
Josef Skupa

Důvod k přípitku a ke zvolání: Mnoga ljeta živio!

Představovat pana Františka Píska, uměleckého vedoucího divadelní společnosti loutkového divadla Jitřenka v Brně, dnes už loutkářského seniora, je pro pamětnickou loutkářskou generaci příslovečným nošením dříví do lesa. Avšak mladší a ta nejmladší aktivní generace ví o tomto loutkářském nestorovi velmi málo, ne-li nic.

Nuže: 2. dubna 1997 se dožil osmdesátky . . .

Kolikrát byl František Písek za svou dlouholetou, může se směle říct celoživotní amatérskou loutkářskou činností vyvíjenou v a s „jeho“ Jitřenkou, hodnocen na všech možných loutkářských soutěžích, festivalech, přehlídkách a setkáních, by možná ani on sám už dnes nespočítal. Kolikrát byl za inscenace „svého“ souboru oficiálně pochválen (a v kuloárech kritizován!) v časech, kdy se loutkové divadlo ještě hrálo loutkami, to už by také asi nikdy nedal dohromady. Jenomže od těch dob, kdy se postupně draly na loutková jeviště alternativní inscenace, provokovaly Pískovy jevištní kreace nástupnickou generaci loutkářů (?) k znevažování a odsuzování. Ale Písek se nedal zviklat a nevzdal se! Nikdy a v ničem. Vždycky dělal to, v co věřil; v loutkařině i jinde. Nebyl však paličatě nepřístupný novým proudům a jak se postupně v loutkářském konání objevovaly – „koštoval si“ je, tu s větším či menším úspěchem. Nikdy však nezapudil loutku, protože věří v její nezastupitelnost!

František Písek
* 2. 4. 1917

Proto se také nikdy nedistancoval od loutkářů stejné „krevní skupiny“ sdružených ve Skupině amatérských loutkářů (SAL) při SČDO. Jeho inscenace vždy mají poznatelný „rukopis“, v posledních dvaceti letech spoluvytvářený jeho přítelem, scénografem Zdeňkem Juřenou. Nebylo by

slušné ani úplně nepřipomenout rovněž podíl souboru Jitřenky, i když i ten si František Písek zformoval „k obrazu svému“. Nekompromisní autoritou, vlastním příkladem zapáleného a tudíž i zapalujícího nadšence a neúnavného dřiče. Vše, co o loutkařině ví a v ní umí, odevzdává nezištně prospěchu souboru a snad proto je kritikám málo přístupný a vůči kritikům tradičně nedůtklivý.

Avšak i on dovede „vypřáhnout“, dovede se povесelit s ostatními i se s nimi podělit o své problémy a trápení. Jeho snad jediným opravdovým trápením – jak to vypadá doživotním – relativně však příjemným, je loutkové divadlo. Je zajímavé, že tento muzikantský profesionál se stihl vyžítvat i v jiné umělecké branži: tu, kterou mnozí mají jen za společenské vyžití, jiní za koníčka, tu si Písek povýšil na řeholi. A kupodivu nezůstalo to nepovšimnuto (!), takže František Písek byl za svou poctivou, neutuchající kulturní činnost na poli loutkářského umění obmyšlen mnoha cenami a diplomy. Na jedné z těchto poct se vysloveně píše, že se František Písek ‚zasloužil o československé amatérské loutkářství‘. Loutkáři jsou většinou lidé skromní, po poctách nebažící. Proto pak takovéto uznání, už svou lapidárností, vydá za tlustospis.

Příteli Písku, nechtěl bych, aby toto připomenutí Tvého životního jubilea vyznělo jako loučení. Naopak! Moc Ti přeji ještě hodně sil do další loutkářské roboty a také hodně radosti z jejich výsledků, a to jistě i za ostatní loutkáře-SALEziány.

Miroslav Ryšavý

Poznáním loutkového divadla mé dětství jaksí zkrásnělo.

Rudolf Deyl

Nemá každý doma v obývacím pokoji víly . . .

Když hledám slova, kterými bych pozdravila vzácné výročí učitelky, vychovatelky a loutkářky Anny Karasové z Olomouce, vybavuje se mi jedna z mých návštěv u ní – s atmosférou téměř andersenovskou: starý dům, stará paní, šicí stroj s odstřížky látek, stůl, brejle – a na pohovce sedí víly . . . Mají vzdušné řízy pastelových barev a dlouhé vlasy, a té zlatovlasé – Narcisce – do nich paní Karasová vplétá věneček z háčkových bílo-žlutých kvítků . . . Ano. To tenkrát přišly objednané loutky z Únanova do nové inscenace pohádky Boženy Němcové Jak Jaromil ke štěstí přišel a vedoucí souboru a zároveň režisérka si je doma dotvářela podle svých představ.

Tak podobně to tady vypadalo vždycky. Všední realita se prolínala s pohádkou, protože život paní Karasové byl s loutkovým divadlem tak pevně spojen a propojen, že je div, že se syn (mimochodem loutkář z povolání) jmenoval Karel a ne Cipísek a dcera Hana – že by přímo Vodníková Hanička? Zkrátka – život jako v pohádce. I když i v těch pohádkách dopadají na hrdiny chvíle těžkých zkoušek a nepřízně osudu, tak jako v životě . . .

Ale zdravý životní optimismus – asi opět vydatně napájený z onoho životního moudra pohádek – dovede překonat mnohá úskalí. A tak vzpomínky na náročné povolání učitelky a vychovatelky dostávají s léty podobu radostného dětského švitoření, stovky a tisíce hodin strávených při výrobě loutek, nácviků her a jejich představení – to je ta radost umocněná sounáležitostí s partou dobrých lidí, s úsměvem vděčných diváků a s uznáním ostatních loutkářů. K bilancování při pozeňnaném výročí patří maňáskové kroužky na školách, v družinách i v Domě dětí, Nová loutková scéna (kterou paní Karasová vedla přes 40 let), Zlatý odznak Josefa Skupy a další

Anna Karasová

* 19. 5. 1907

ocenění a stisky rukou, kterých se jubilantce dostalo během „činné“ služby i nyní na zaslouženém odpočinku a při letošním květnovém výročí.

Připojme se k řadě žáků, diváků a spolupracovníků s blahopřáním devadesátileté Anně Karasové, u níž v obývacím pokoji sedávaly víly, princezny, králové, loupežníci, medvídci, slůňata i veverky . . .

Mirka Nohelová

Loutka je nástrojem hudebním, ale místo strun má nitky, kterých se dotýkají prsty, aby loutku uvedly v činnost a daly jí život člověka.

Vojtěch Sucharda

Komu z nás vydrží nadšení pro divadlo přes půl století

Když přicházím do divadla, je málokdy zavřené. Z dílny se ozývají rány kladivem, slabě je cítit pach barev a slyšet šustit kulisy. Když je úplné ticho, vím, že bude sedět za stolem a zařazovat hry do archivu, sepisovat potřebné věci nebo prostě jen odpočívat u vystydlé kávy.

Uklidňuje mě pohled na jeho šedovlasou hlavu skloněnou nad prací. Vždyť divadlo žije a bude žít jen tehdy, pokud budou lidé, jako je on. Pro nás pro všechny z plzeňského loutkového divadla „Špalíček“ je to Franta, František nebo „dědeček“, pro ostatní pan ing. Čečil.

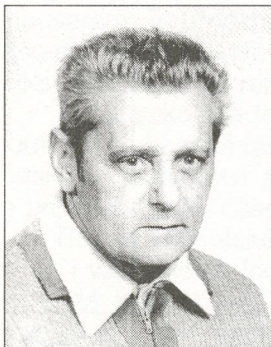
Letos v květnu oslavil své 75. narozeniny a my všichni jsme je oslavili s ním. Přáli jsme mu zdraví a mnoho optimismu, ale pravdou je, že by to zdraví a věčné mládí měl přát on nám. Komu z nás vydrží nadšení pro divadlo plných 51 let!

Cestu k loutkovému divadlu mu ukázal jeho prastrýc, učitel František Hrabák, který hrál dětem s pětadvacítkami loutkami ve vlastnoručně zhotoveném divadle.

První domovskou scénou Františka Čečila bylo třemošenské loutkové divadlo, kde působil jako vedoucí třicet let. Dodnes rád vzpomíná na loutkáře z Třemošné, na jejich velkou obětavost, schopnost hrát třeba o půlnoci . . .

Tyto vlastnosti si přinesl s sebou do Plzně i pan Čečil, a je pravda, že je jich v obou souborech, kde nyní působí – ve „Špalíčku“ a „V boudě“ – víc než třeba.

Za půl století vytvořil více než tři stovky marionet a maňásků a propůjčil svůj hlas několika stovkám postav: chasníkům, šumařům, dobrotivým králům, kmotříčkům, broučkům a zvířátkům z pohádek. Každou rolí vždy žil od první čtené zkoušky až do posledního představení. Nejvíce jej

Ing. František Čečil

* 4. 5. 1922

ale zaujala scénografie. Preciznost a láska, se kterými jsou kulisy malovány, dýchne na člověka z každého kousku.

Divadlo se mu za jeho obětavost odvděčilo. Nedovolilo mu zestárnout a nenechalo ho do-
sednout na lavičku mezi důchodce. Věnovalo mu stále mladé spolutvůrce, potlesk dětského
publika, vděčnost a úctu nás všech, kterým pomohl najít cestu do světa loutkového divadla,
jako kdysi jemu ukázal jeho prastrýc.

Radoslava Vaňková

Divadlo a speciálně loutkové divadlo je nejbohatší a nejrozmanitější uměleckou formou vůbec. Je to umělecká forma,
která v sobě soustředí všechny druhy umění.

Vladimír Matoušek

*Věřit jen v sebe! Věřit ze všech sil!
Velký je ten, kdo veliký zná cíl.
Však větší ten, kdo síly nepozbyl,
když osud cestu překážkami zryl!*

R. Konečný
(Píseň XI. sletu)

Sokolské loutkářství

V historii českého loutkového divadelnictví se kapitola sokolského loutkářství zákonitě objevuje teprve po zřízení loutkového divadla při pedagogickém ústavu v Praze r. 1862 ředitelem Hauserem. To předznamenalo novou epochu loutkářství, která vystřídala období, kdy se loutkové divadlo stalo rodinnou zábavou nebo platformou pro ponejvíce parodistické eskapády uměleckých osobností za repertoárového i reprodukčního ustrnutí tradičního loutkářství lidového.

První sokolské loutkové divadlo vzniklo r. 1874 v Kouřimi. V dalších letech se pak počet loutkových divadel rozrůstal úměrně s množícím se počtem sokolských jednot. Dobrou sudičkou českého loutkářství se stal Český svaz přátel loutkového divadla, založený v Praze r. 1911 a především pak časopis Český loutkář, vydávaný od r. 1912, redigovaný dr. Veselým.

Rozvoj i sokolského loutkářství zabrzdila 1. světová válka, ale hned po ní vynikla v obnovených i vznikajících loutkových scénách také divadla sokolská: namátkou budiž jmenována olomoucká Kašpárkova říše, divadlo v Turnově, v Přerově, v Brně a řada divadel v pražských sokolských jednotách i jinde. Vedle obroditele a organizátora českého loutkářského umění, sokola dr. Jindřicha Veselého (1885-1939), vyrůstá pak celá plejáda často mnohostranných sokolských loutkářských pracovníků (zase jen namátkově: Bubeníček, Skála, Sojka-Sokolov, Sucharda,

Rada, Rydlo, Malík, Česaná, Vlachý, Čechová se synem Františkem, Durych, Ptáček, Vaněk, Průcha a mnoho dalších). Po šesti válečných letech, v nichž nejen mnohá sokolská loutková divadla vzala zasloužilou odměnu, ale i řada loutkářů zaplatila své sokolské přesvědčení vězněním i životy, překvapivě rychle obnovil Sokol loutkářskou činnost, takže v r. 1947 z existujících asi tisíce dvou set amatérských loutkových divadel v ČSR bylo sokolských asi sedm set.

Nelze přehlédnout, že při profesionalizaci loutkového divadelnictví u nás na přelomu čtyřicátých a padesátých let se pilíři vznikajících souborů státních divadel stávali z valné části bývalí loutkáři sokolští. I prvotní profesorský sbor první vysoké školy loutkářské na světě (tající se ve skromné Katedře loutkářství na pražské AMU) se také částečně rekrutoval z někdejších sokolských loutkářů.

Během více než čtyřiceti let totality a normalizace se většina sokolských loutkových divadel odmícela; zčásti proto, že novými nabyvateli sokolského majetku byla všelijak zlikvidována, zčásti proto, že sokolští loutkáři v nastolených politických podmínkách v činnosti pokračovat nemohli. Byla však divadla, která shodou nejen šťastných náhod fungovala nadále, byť pod novou „firmou“ a se vždyplatnými etickými a výchovnými zásadami svých pohádkových repertoárů se dočkala politického zvratu i vzkříšení Sokola.

Dřívější hustá síť sokolských loutkových divadel je natolik roztrhaná a s tolika obrovskými děrami, že o síti už ani nelze hovořit. Z dnešního tisíce sokolských jednot jen v osmnácti (!) jsou činné loutkářské soubory. Ty pak převážně hrají v tzv. kamenných divadlech na scénách zbudovaných pro loutky závěsné. Už tím je jejich činnost značně determinována i omezena a to jak v rozsahu možné působnosti, která je většinou stacionární, tak v ohledu uměleckém: jiné inscenační formy jsou totiž skoro vyloučeny. A tak sokolští loutkáři v poděděných technických dispozicích volky nevolky reprodukují vcelku tradiční repertoár iluzivním způsobem, čímž se ovšem značně liší od současného loutkářství amatérského i profesionálního. I vyvstává otázka, není-li právě tato skutečnost jednou z příčin až překvapivé obliby, jaké se sokolská loutkářská činnost těší všude v místní veřejnosti, jak vysokou návštěvnost mají tato loutková představení i jak příznivý ohlas na ně je.

Sokolští loutkáři si vzdor tomu většinou uvědomují „kde je bota tlačí“ a tak pokud jejich duševní, fyzické i finanční síly stačí, chtěli by svou produkci inovovat, ale . . . Předělat nebo úplně vyměnit dosud provozuschopný fundus divadel není úkol ze dne na den ani laciný a také získat zapálené nové (mladé!) členy do souborů je zatím spíše věc náhody. Proto se tak těžce, přetěžce rodí nová nebo obnovují sokolská loutková divadla, ačkoli se uznává mnohostranný význam loutkářské činnosti pro sokolskou věc. Přesto už teď některá loutková divadla uhajují takřka profesionální ráz pravidelností a četností svých produkcí.

Schopní lidé, jejich volný čas a sokolské peníze by snad – za spolupráce SAL – byli s to obnovením odborných kurzů a instruktáží, ediční činností a vzájemným setkáváním zvýšit aktivitu i úroveň sokolského loutkářství, vymanit je z dosavadní izolovanosti a tak je přiblížit Tyršově myšlence: „Cokolivěk se jinde v oboru našem děje, to seznat hledíme . . .!“

Emil Havlík

Jak by to bylo krásné, kdyby se nám podařilo smír a pohodu loutek přenést do našeho všedního denního života.
Heslo jednoho loutkářského odboru Sokola z roku 1948

Rozhovor s Petrem Slunečkem na téma výročí SAL SČDO

MN.: *Petře, byl jsi u toho, když SAL vznikala, vlastně jsi ji spolu s dalšími zakládal už před více než 30 lety a věnoval jí pěkný kus svého života. Kdo by tedy byl povolanejší na ty začátky zavzpomínat než právě ty!*

P.: Tvou výzvu přijímám se značnými rozpaky. Když se oslavuje a stojí-li jubileum zato, má se o něm psát s jistou hrdostí a optimismem. Žel ani jeden z těchto pocitů nesdílím. SČDO je v krizi a SAL jej věrně následuje. Když jsme SAL zakládali, byli jsme přesvědčeni o tom, že až budeme slavit třicetiletí, bude zájmová organizace spojovat veškeré amatérské loutkářstvo, pochopitelně aniž by unifikovala jeho názorovou skladbu. Organizační sjednocení a tudíž tomu odpovídající sílu a vliv bylo možné předpokládat. Ale to trochu předbílám.

MN.: *Začni raději od začátku.*

P.: První myšlenky vedoucí ke vzniku zájmové organizace loutkářů amatérů se tuším začaly objevovat někdy v roce 1967. Iniciátorem byl Eduard Vavruška, který mě na vějičku této myšlenky polapil, když jsem ve stejném roce napsal do Československého loutkáře za Jiskru něco o potřebě vytvoření federace amatérských loutkových divadel.

MN.: *Jak je to vlastně s tím výročím – třicet nebo pětadvacet?*

P.: V průběhu roku 1967 a na počátku roku 1968 vznikly na nejrůznějších úrovních přípravné výbory, které následně měly ideu vytvoření organizace dovést do konečné funkční podoby. Vavruška, myslím, vedl ústřední přípravný výbor, já pak pražský. Ani v této době to nebyla idyla. Proti svazu byla téměř všechna Krajská kulturní střediska, neboť se bála o svůj chléb. Na tehdejších ÚDLUTu (později ÚKVČ) také radostí zrovna nehýřili. Díky osobním kontaktům a dobrým vztahům (B. Hrnčíř) se však vše postupně zlepšilo, byť jen na dobu určitou. Ani sami loutkáři

nepřijímali integrační tendence jednohlasně. Ti, kteří byli nějak spojeni s orgány metodické péče, velmi hlasitě svaz odmítali, někteří dosvědčovali bezděky hlasy pochybovačů, že amatérské loutkářské hnutí ještě není na takové úrovni, aby si uvědomilo obrovský význam organizace a její potřebu.

Brzy se však ukázalo, že je všechno jinak. Vstup vojsk do republiky v srpnu 1968 veškeré diskuse ukončil. Zájem o vznik organizace viditelně pohasl, přípravné výbory se dobrovolně rozešly. . . Život ale nekončí ani v takové době. Někteří členové celostátního výboru a především pražský přípravný výbor pokračovali v práci dál. Bylo však nemyslitelné, aby vznikla nová organizace, a proto bylo vyjednáno připojení SAL, tedy Sekce amatérských loutkářů, s vysokou mírou samostatnosti, ke Svazu klubů mládeže. Stalo se tak v listopadu 1968. V čele SAL byl tehdy Eduard Vavruška, já jsem mu dělal místopředsedu. Předsedou SAL jsem pak byl zvolen 14. 2. 1970. Svaz klubů mládeže se posléze stal „politicky nežádoucí organizací“, a tak v roce 1971 zanikl. Protože spojení SAL s nástupnickou organizací, kterou byl SSM, bylo z mnoha důvodů nepřijatelné, došlo k vytvoření opět přípravného výboru Svazu amatérských loutkářů. Obrátili jsme se na ministerstvo vnitra se žádostí o registraci a povolení SAL a předložili jsme návrh stanov. Vnitro náš požadavek odmítlo, ale současně doporučilo, abychom vstoupili do tehdy již existujícího Svazu českých divadelních ochotníků a v něm vytvořili relativně samostatný útvar. Tento požadavek vnitro sdělilo i SČDO, aby tak došlo k urychlenému řešení problémů naší organizace. V SČDO bylo Kyškovu vedení a s ním se dalo dobře jednat. Jednalo se rychle, a tak již na nejbližší konferenci SČDO byl vstup loutkářů do Svazu legalizován, došlo ke změně svazových předpisů a k vytvoření tzv. Skupiny amatérských loutkářů, programově i hospodářsky relativně samostatné složky SČDO. Stalo se tak v Praze 2. prosince 1972.

MN.: *Pak následovalo mnoho úspěšných let.*

P.: Ano. Vliv SAL neustále stoupal, rostla jeho členská základna i činnost, která byla velmi bohatá.

MN.: *Na tomto místě je třeba říci, co bylo hlavním cílem existence SAL.*

P.: Hlavním cílem byl kvalitativní růst amatérského loutkářství jako celku. Bez toho by organizace neměla smyslu. Současně v činnosti SAL byl sledován diferencovaný přístup k jednotlivým součástem hnutí. Bez významu nebyla ani propagace loutkového divadla směrem k široké veřejnosti a také ochrana zájmů loutkářských souborů. Z toho, co SAL přinesla loutkářům, lze např. uvést několik velice úspěšných ročníků přehlídek individuálních výstupů s loutkou, které v Chrudimi vždy patřily k tomu nejlepšímu, co zde bylo k vidění, vydávání textů ve spolupráci s DILIA, Čechova Olomouc, Pražský festival, Raškovy Louny, tedy přehlídky, na nichž se SAL podstatně nebo velkým dílem podílela, budování společenského života loutkářů (plesy, přátelská setkání, letní tábor). SAL vyrazila do boje i proti totalitnímu pojetí loutkového divadla prosazovanému tehdy na ÚKVČ. Vzpomeňme jen na tzv. Otevřený dopis středočeských loutkářů. O těchto a i jiných bojích bych mohl napsat knihu. Však si za to SAL v některých kruzích vysloužila nenávist a po roce 1989 i řadu zbabělých útoků, které měly ohrozit její existenci.

Na konci osmdesátých let měla SAL přes 70 členských souborů a téměř 1100 členů.

MN.: *Teď ses odmlčel – má to být potvrzením rčení – v nejlepším přestat? To u organizace snad přece nejde, i když její další historii už psali jiní . . .*

P.: Vedení SAL jsem definitivně opustil v roce 1992 a musím říci, že rád. Došlo v té době ke změně forem činnosti SČDO i jeho vztahu k SAL. S touto politikou jsem nesouhlasil a nechtěl jsem ji provádět. Organizace, která rezignuje na stav své členské základny, se řítí do propasti a tam se mi nechce prodlévat. Mám ještě jeden důvod, proč jsem tehdy odešel, ale o něm teď mluvit nechci.

MN.: *Co kdybych se tě teď zeptala, jak by ses rozhodl, kdybys mohl tuto část loutkářského života opakovat?*

P.: Asi bych řekl: Už nikdy více. Bylo by to marné. Loutkářské hnutí neví, co chce, a proto zato nestojí. Kdybych ten čas, co mě SAL stála, mohl znovu uchopit a prožít po svém, asi bych byl docentem trestního práva na právnické fakultě a znal bych perfektně dva cizí jazyky, což mi dnes dost chybí . . .

MN.: *Počkej! Připomeň si znova ty pěkné chrudimské večery, tu atmosféru mezi loutkami a loutkáři, takové to: Jsme jedné krve, ty i já! . . . A SAL přece žije! Má jiné podmínky, jiné lidi, ale cíl zůstává stejný. Ten tvůj! Aby amatérské loutkářství kvalitativně rostlo . . . Nezměníš teď ten poslední odstavec? Aspoň potichu – pro sebe.*

P.: Někdy si ovšem taky říkám: Stálo to zato! Snad to jednou někdo pochopí!

MN.: *Určitě. Nejsi sice tím docentem na právnické fakultě, ale jsi loutkář a ten, který spoluzakládal SAL a věnoval tolik svých sil společné věci. Díky za to i za rozhovor.*

Mirka Nohelová

Kdyby osud s námi v životě hrál aspoň tak snesitelně jako my s loutkami, sapristi – ono by to pak přece jen ušlo. Neboť na jevišti skoro vždy konec vše napraví.

Josef Žemla

Když Kašpárek začal řídit s koníkem . . .

„Zima roku 1946 není tak krutá, ale pocítuje se velmi nemile, neboť je málo paliva. Vyučování musí se často přerušovati pro malý příděl paliva, které je málo výhřevné. Po malém přidělu uhlí 9 q zastavuje se vyučování zase . . .“ – píše se v jedné kronice malé jihočeské obce na počátku roku 1946 a zápis pak pokračuje pro nás zajímavým sdělením: „Zaslouhou místní rady osvětové a divadelního odboru bylo darováno z výtěžku divadelní hry ZA HOKYNÁŘSKÝM KRÁMEM 1000 Kčs na zakoupení loutek pro loutkové divadlo ve škole. Loutky zakoupeny od známé továrny v Pošumaví J. Král, výrobce loutek, Miřetice u Vacova. Jeviště zhotovil s nevšední ochotou p. Stanislav Potužník, kolář zdejšího velkostatku a materiál na zřízení kostry jeviště daroval pan Jan Dlahoweský, velkostatkář zde. O dekoraci se staral p. Rudolf Uhlík, zdejší poštmistr. První představení loutkové bylo sehráno ve škole v neděli 20. ledna 1946 pod názvem PRSTEN. Návrh byla velmi pěkná, hrubý příjem činil 382 Kčs. Představení se velmi líbila a hrálo se každou neděli odpoledne. V roce 1946 sehráno celkem 7 her. Co radosti bylo u malých capartů i větších, když Kašpárek začal řídit s koníkem!“

Tolik z kroniky obce Němčice . . . Mizerný, poválečný čas, uhlíčka málo, ale na nás jsi krátká, dobo kruťácká! Hrajeme nejen divadlo velké, ochotnické, ale i loutky si dopřejeme – tak nějak to asi říkali předkové, když z výtěžku představení šoupli tisícovku na zakoupení loutek u pana Krále. A dál k té tisícovce byla přidána láska – a prosím: hrálo se. Zdejší prošedivělci na to dodnes s láskou a trochou dojetí vzpomínají. Ponechme teď stranou to, co se dalo na vsích v letech padesátých a dalších, kdy se divadla přestala hrát a lidé díky různým stranicko-státním vlídnostem byli zahrnutí do družstev a do svých zahrádek. Přenesme se do časů dnešních. Vznikem různých těch tržních vztahů si ne jeden majitel vzpomněl i na loutkáře a nastavil dlaň: „Plaťte, hoši, nájem, nebo se pakujte!“ Tak zhynuly a hynou mnohé soubory z pouhého zdání, že prachy jsou důležitější než láska. Ale jak dokládá citovaný zápis z němčické kroniky, potřebujeme se vrátit především

k lásce. Cenzorsko-metodické pošťuchování souborů a jejich strkání ke zvýšení „umělecké“ úrovně, které s nemalým úsilím prováděl ÚKVČ, doufejme, že už se nevrátí. Zbývá svoboda. Přidáním vytrvalé lásky k divadlu máme tady subvenci, která vydá na víc, než na kyblík z umělé hmoty v roli Othela. Sužování ekonomickým chováním, totiž čiperností v nastavování dlaně zřizovateli, zhýčkáni tučnými příspěvky, náhle svobodni, nevíme, co s tou svobodou. V minulosti pozbyli jsme lásku a nahradili ji úsilím být co nejuněmělečtější, co nejnesrozumitelnější, abychom se vešli do toho, co je žádáno moderními metodiky a zajistili si tak účast na nejrůznějších přehlídkách – a nejen účast, ale i úspěch . . . No, tohle přestalo a čas prokáže – a už to prokazuje – v kom z nás zbylo lásky aspoň tolik, aby Kašpárek mohl řídit na koníku. Zrůdné a ze všech stran nesmyslné řízení amatérského divadla jsme šťastně přežili. Kdo chce loutkové divadlo hrát, hraje a hrát bude. Ve skutečnosti toho totiž tak moc nepotřebuje – jen tu okrouhlost lásky, jak nám naznačuje kronika. Panský kolář by nepochybně loutky vyřezal i bez té tisícikoruny od ochotníků. Vyřezal by je zdarma, jeho manželka se už třásla na roli královny – a ochotníci by za onu tisícovku koupili knihy pro obecní knihovnu. Tak se prolínala kultura s věcmi veřejnými a obecným blahem – a všem kolem bylo z toho dobře. Můžeme se zasmát titulu ZA HOKYNÁŘSKÝM KRÁMEM a ušklebovat se nad Kašpárkem řádicím na koníkovi (nebylo porot, které by to řádění zatrhly), ale nemůžeme pominout to množství vložené lásky – které by při soustavnější činnosti a růstu úrovně vzdělání v důsledku vedlo i k citlivějšímu výběru titulů. Bohužel, vazba divadlo – knihovna – loutkové divadlo byla v padesátých letech nadlouho rozmetána, kulturní činnost v obcích byla nahrazena sestavováním čtvrtletních plánů kulturní činnosti a přednáškami k významným výročím („žel málo navštěvovanými“ – jak podotýká kronikář).

Prostě: co dělají lidé pro sebe a s láskou k tomu – to žádný ÚKVČ nebo jiný úřad dnes už ani nez recenzuje ani směrnice nezničí. Naše rovnice je jednoduchá: Svoboda + láska = loutkové divadlo.

Ať žije láska! Ať žije svoboda! Ať žije loutkové divadlo!

Podle Josefa Křešničky

LOUTKOVÉ DIVADLO

Raději malé uměničko dobře,
nežli velké špatně.

Josef Skupa

VZ

LOUTKOVÉ DIVADLO JAKO ELIXÍR MLÁDÍ – almanach vydaný k 13. Čechově Olomouci 1997.

Kresby Vladimír Leština.

Sazba a tisk: Středisko informatiky a služeb školám, Hodolanská 4, Olomouc, listopad 1997.